



Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό
τόμος 6 (1), 169 – 180
Δημοσιεύτηκε: 30 Νοεμβρίου 2008



Inquiries in Sport & Physical Education
Volume 6 (1), 169 - 180
Released: November 30, 2008

www.hape.gr/emag.asp

ISSN 1790-3041



Ο Ρόλος της Προδιάθεσης Στόχων (Εργο και Εγώ) στην Ανάπτυξη του Ηθικού Διαλογισμού

Μιλτιάδης Πρώιος & Γεώργιος Μπαλασάς
ΤΕΦΑΑ, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η εξέταση του ρόλου της προδιάθεσης (προσανατολισμός στόχου) στον ηθικό διαλογισμό αθλητών, αλλά και η επίδραση της ηλικίας, της μόρφωσης, των εμπειριών, του τύπου αθλήματος και του γένους στον προσανατολισμό στόχου. Συνολικά 183 αθλητές, 102 αθλήτριες και 10 άτομα που δεν δήλωσαν το φύλο τους (ηλικίας 14-42 ετών) συμπλήρωσαν το Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire (Duda & Nicholls, 1992) και το Defining Issues Test (Rest, 1979). Πολυμεταβλητές αναλύσεις διακύμανσης έδειξαν ότι ο προσανατολισμός στόχου των αθλητών επηρεάζεται σημαντικά από την ηλικία, τη μόρφωση και τον τύπο του αθλήματος. Ιεραρχικές παλινδρομικές αναλύσεις φανέρωσαν ότι ο προσανατολισμός στο έργο προβλέπει θετικά τα στάδια 2, 4 και 6 του ηθικού διαλογισμού των αθλητών. Αντίθετα, ο προσανατολισμός στο εγώ βρέθηκε να προβλέπει αρνητικά το στάδιο 6 του ηθικού διαλογισμού. Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι ο ηθικός διαλογισμός μπορεί να προβλεφθεί από την προδιάθεση δηλαδή τον προσανατολισμό για την επίτευξη του στόχου στον αθλητισμό, ο οποίος με τη σειρά του επηρεάζεται από την ηλικία, τη μόρφωση και τον τύπο του αθλήματος.

Λέξεις κλειδιά: ηθικός διαλογισμός, προδιάθεση, αθλητισμός

The Role of Dispositional Goals (Task and Ego) in Development of Moral Reasoning

Miltiadis Proios & George Balasas

Department of Physical Education and Sports Science, Aristotle University of Thessaloniki, Hellas

Abstract

The purpose of the present study was to examine the interaction of the perspective goals (task and ego) in the athletes' moral reasoning, as well as the effect of age, education, experience, type of sport and gender on dispositional goal orientation. A total of 183 males and 102 females athletes (ages 14-42 years) completed the Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire (Duda & Nicholls, 1992) and the Defining Issues Test (Rest, 1979). Multivariate analyses of variance showed that the athletes' goal orientation is significantly affected by age, education and type of sport. Hierarchical regression analyses established that task orientation was a positive predictor in stages 2, 4 and 6 of the athletes' moral reasoning. On the contrary, the ego orientation was found to be a negative predictor in stage 6 of moral reasoning. Thus, it is concluded that moral reasoning can be predicted by means of goal orientation, the dispositional aspect of which is affected by age, education and type of sport.

Keywords: moral reasoning, dispositional, sport

Εισαγωγή

Για τη μελέτη της ηθικής σκέψης και πράξης στον αθλητισμό αλλά και στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο, κυρίως, χρησιμοποιήθηκε η γνωστικο-εξελικτική θεωρία. Αυτή προτιμήθηκε επειδή εξασφαλίζει την καλύτερη κατανόηση της αθλητικής συμπεριφοράς των παιδιών αποδίδοντας τις αλλαγές που πραγματοποιούνται στη διάρκεια της ζωής στις γνωστικές ικανότητες (Weiss & Bredemeier, 1983). Οι γνωστικές ικανότητες βοηθούν στην περιγραφή και την εξήγηση των αλλαγών της συμπεριφοράς μεταξύ των ατόμων.

Ο Kohlberg (1969, 1976), στο πλαίσιο της γνωστικο-εξελικτικής θεωρίας, λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις του Piaget δημιούργησε το εξελικτικό σχήμα της ηθικής ανάπτυξης, που περιλαμβάνει έξι στάδια σε τρία επίπεδα. Τα στάδια αυτά τροποποιούν και επεκτείνουν εκείνα του Piaget από την εφηβεία μέχρι την ενηλικίωση, και είναι κατασκευασμένα πάνω στις ανθρώπινες ιδέες σχετικά με ηθικά ζητήματα που έχουν σχέση με τη ζωή, την ηθικότητα και τη συνείδηση, την εξουσία, την ποινή και την υποχρέωση. Το κάθε στάδιο είναι ομοιογενές με μη συγκρίσιμη ηθική γνωστική δομή ή στρατηγική λογικής σκέψης. Η ηθική λογική σκέψη του κάθε σταδίου είναι για διαφορετικά προβλήματα, καταστάσεις και αξίες. Το κάθε στάδιο βασίζεται αναδιοργανώνει και επικαλύπτει το προηγούμενο και παρέχει νέες προοπτικές και κριτήρια για να κάνει το άτομο ηθικές αξιολογήσεις.

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά γνωρίσματα της γνωστικο-εξελικτικής θεωρίας είναι η παρουσία ψυχολογικών δομών αλλά και ο τρόπος με τον οποίο οι αλλαγές σε αυτές τις υποστηρικτικές δομές (τρόπος σκέψης) αντανakλώνται στην παρατηρούμενη συμπεριφορά (Πρώιος, 2007). Η μορφή, που παίρνουν αυτές οι αλλαγές, εξαρτάται από το εξελικτικό επίπεδο του ατόμου. Τα επίπεδα που δημιουργούν το εξελικτικό τύπο (μορφή) της ηθικής ανάπτυξης είναι: Το *επίπεδο 1* που ονομάζεται προσυμβατικό (preconventional), με κύριο γνώρισμα της ηθικής η λειτουργία των ατόμων σύμφωνα με το περιβάλλον (ετερόνομη ηθικότητα), και περιέχει τα στάδια 1 και 2 της αναπτυξιακής πορείας. Τα άτομα στο στάδιο 1 λειτουργούν υποχωρητικά στο πλαίσιο σεβασμού ή ικανότητας αποφυγής τιμωρίας. Αυτά τα άτομα στο στάδιο 2 ενεργούν «απλά εγωιστικά» και άμεσα με πράξεις που ικανοποιούν αυστηρά τις ανάγκες τους. Το *επίπεδο 2* που ονομάζεται συμβατικό (conventional), με χαρακτηριστικό γνώρισμα η ηθική να έχει σχέση με τη σωστή και κοινωνικά αποδεκτή συμπεριφορά αποσκοπώντας στην έγκριση των άλλων. Στο επίπεδο αυτό περιέχονται τα στάδια 3 και 4 της αναπτυξιακής ακολουθίας. Η λειτουργία των ατόμων του σταδίου 3 προσανατολίζεται στην προσαρμογή στερεότυπων μοντέλων και στην πραγ-

ματοποίηση, όσο το δυνατόν λιγότερων συμπεριφορών που δεν είναι ευχάριστες στους άλλους. Αντίθετα, τα άτομα στο στάδιο 4 κατευθύνονται από τους νόμους για τις δικές τους προσδοκίες και για να κάνουν το καθήκον τους. Το *επίπεδο 3* που ονομάζεται μετασυμβατικό (postconventional) ή αρχών με χαρακτηριστικό γνώρισμα την αυτόματη συμμόρφωση των ατόμων με τα πιστεύω τους, βασιζόμενα σε εσωτερικά πιστεύω (στάνταρ). Σε αυτό το επίπεδο περιέχονται τα στάδια 5 και 6, με τα άτομα που φθάνουν στο στάδιο 5 να δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για το δίκαιο των άλλων. Ενώ, αυτά που φθάνουν στο στάδιο 6 τονίζουν τη σημασία της συνείδησης και της αρχής. Η συνείδηση κατευθύνει τη συμπεριφορά, τονίζοντας τον αμοιβαίο σεβασμό και την εμπιστοσύνη

Σύμφωνα με τον Kohlberg (1969) ως ηθικός διαλογισμός μπορεί να θεωρηθεί η δυνατότητα συστηματικής σκέψης στη διάρκεια της επίλυσης ενός ηθικού προβλήματος λαμβάνοντας υπόψη κάποιες τις αρχές της δικαιοσύνης. Ο αθλητισμός, όμως, είναι ένα περιβάλλον όπου η αντίληψη των αρχών της δικαιοσύνης παρουσιάζει κάποιες διαφοροποιήσεις (Shields & Bredemeier, 1995). Επιπλέον, οι Shields και Bredemeier (2000) θεώρησαν ότι η συμμετοχή στον αθλητισμό προκαλεί μετασχηματισμό στη γνώση (δηλ. της αντίληψης πραγμάτων για παράδειγμα το τι είναι σωστό ή λάθος, καλό ή κακό στον αθλητισμό) και τα συναισθήματα, οδηγώντας σε αλλαγή της δομής του ηθικού διαλογισμού όταν ένα άτομο μεταβαίνει από την καθημερινή ζωή στον αθλητισμό. Αυτή η διαφοροποίηση του ηθικού διαλογισμού ήταν η αιτία που οδήγησε στον ισχυρισμό της ύπαρξης του «διαλογισμός παιχνιδιού» (game reasoning) στα πλαίσια του αθλητισμού (Bredemeier & Shields, 1986). Ειδικότερα, αυτός ο μετασχηματισμός του ηθικού διαλογισμού που γίνεται στη διάρκεια ενός παιχνιδιού θεωρεί ως νόμιμη μια εγωκεντρική συμπεριφορά ή ένα έντονο ενδιαφέρον για τον εαυτό στα πλαίσια του ανταγωνισμού (Weiss & Smith, 2002). Γι' αυτό το λόγο, οι Shields και Bredemeier (1995) υποστήριξαν την ανάγκη εξέτασης των λόγων που παρακινούν τα άτομα για την επιλογή συγκεκριμένων αρχών ή αξιών με βάση τις οποίες θα πάρουν μια απόφαση παρουσιάζοντας την ανάλογη συμπεριφορά. Οι ίδιοι υποστήριξαν ότι ένας από τους παράγοντες που επηρεάζουν τις ηθικές προθέσεις και συμπεριφορές είναι ο προσανατολισμός για την επίτευξη στόχων. Η επίτευξη στόχων επηρεάζουν τις απόψεις των ανθρώπων για αυτό που είναι αποδεκτό στο περιβάλλον επίτευξης (Nicholls, 1989).

Ο Nicholls (1989) εξασφάλισε μια χρήσιμη θεωρητική δομή για την εξέταση του προσανατολισμού για την επίτευξη του προσανατολισμού στόχου στον αθλητισμό. Σύμφωνα με τον Nicholls (1989), ο προσανατολισμός των στόχων επίτευξης δείχνει ουσια-

στικά απόψεις του κόσμου ή θεωρίες για την επιτυχία σε ένα συγκεκριμένο χώρο επίτευξης. Η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι σε πλαίσια επίτευξης τα άτομα ανάλογα με τον προσανατολισμό τους αντιλαμβάνονται την ικανότητά τους διαφορετικά. Η αντίληψη επίδειξης ικανότητας διαφέρει μεταξύ των ανθρώπων και του περιβάλλοντος και γίνεται σύμφωνα με δύο προσανατολισμούς στόχου (έργο και εγώ) (Duda, 1992; Nicholls, 1989). Ένας προσανατολισμός στο έργο για την επίτευξη του στόχου απεικονίζει την τάση να αντιλαμβάνεται κάποιος την ικανότητα και την επιτυχία χρησιμοποιώντας κριτήρια αυτό-αναφορών, ενώ ο προσανατολισμός στο εγώ απεικονίζει την τάση αντίληψης της ικανότητας και της επιτυχίας σε σχέση με τους άλλους.

Η θεωρία για τις πτυχές του στόχου, με βάση την έρευνα στο χώρο του αθλητισμού, υποστηρίζει ότι οι προσανατολισμοί έργο και εγώ συσχετίζονται με τις πεποιθήσεις για τους σκοπούς του αθλητισμού, τις πεποιθήσεις για τις αιτίες της επιτυχίας και της αποτυχίας, τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις, την εσωτερική παρακίνηση και τις παραλλαγές του τιμίου φερόσιματος στον αθλητισμό (Duda, 2001; Weiss & Smith, 2002).

Ειδικότερα, η έρευνα έχει δείξει ότι τα άτομα με ένα υψηλότερο προσανατολισμό στο έργο είναι πιθανότερο σε μια σύγκρουση να επιλέξουν τις ηθικές από τις μη ηθικές αξίες (Duda, Olson, & Templin, 1991; Stephens, 1993), καθώς επίσης να τηρήσουν τις κοινωνικές συμβάσεις, τις προσωπικές δεσμεύσεις, τους κανόνες και να σεβαστούν τους διατιθέτες (Dunn & Dunn, 1999). Πρόσφατα, οι Kavussanu και Roberts (2001) διαπίστωσαν ότι οι παίκτες με προσανατολισμό στο εγώ ήταν πιθανότερο από τους παίκτες με προσανατολισμό στο έργο να έχουν χαμηλότερα επίπεδα ηθικού διαλογισμού, μεγαλύτερη έγκριση μη τίμιων αθλητικών συμπεριφορών, και να κρίνουν σκόπιμα επιβλαβείς πράξεις ως νόμιμες. Ακόμη, η έρευνα έχει φανερώσει μια κατανοητή και ισχυρή σχέση μεταξύ προσανατολισμού στόχου και τιμίου φερόσιματος στον αθλητισμό (e.g., Gano-Overway et al., 2005; Lemyre & Treasure, 2003).

Ωστόσο, αν και η σχέση μεταξύ της προδιάθεσης των στόχων και ηθικών λειτουργιών έχει μελετηθεί αρκετά, συχνά τα συμπεράσματα από αυτές τις μελέτες δεν έχουν δώσει μια σαφή εικόνα αυτής της σχέσης. Για παράδειγμα, έρευνα μολονότι αποκάλυψε ότι και οι δύο προσανατολισμοί στόχου προβλέπουν θετικές κοινωνικές και αντικοινωνικές συμπεριφορές, αυτή επιπλέον υποστηρίζει ότι και οι δύο προσανατολισμοί στόχου είχαν μια σχετικά μικρή επίδραση στις θετικές κοινωνικές συμπεριφορές και μια μέτρια επίδραση στις αντικοινωνικές συμπεριφορές (Kavussanu, 2006). Μια άλλη έρευνα δεν αποκάλυψε κύρια επίδραση για τους προσανατολισμούς στόχου στην πρόβλεψη θετικών κοινωνι-

κών κρίσεων ή συμπεριφορών, παρά μόνο μια σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ των προσανατολισμών στο έργο και εγώ στην πρόβλεψη θετικών κοινωνικών κρίσεων (Sage, Kavussanu, & Duda, 2006). Επιπλέον, ένας αριθμός μελετών αποκάλυψε απουσία κύριων επιδράσεων του προσανατολισμού στο έργο σε θετικές κοινωνικές μεταβλητές, και στις διαστάσεις του τιμίου φερόσιματος στον αθλητισμό (Duun & Duun, 1999; Lee et al., 2001; Lemyre et al., 2002; Kavussanu & Ntoumanis, 2003;). Ακόμη, αυτό που έχει αποδειχθεί είναι ότι ο προσανατολισμός στο εγώ δεν αποτελεί ένα σημαντικό μέσον πρόβλεψης συμπεριφορών που χαρακτηρίζονται από την ικανότητα δεξιοτήτα (mastery) για όλες τις ηλικίες (Xiang & Lee, 2002).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των μελετών που προαναφέρθηκαν υποστηρίζεται ότι οι προσανατολισμοί στόχου μπορούν να επιδείξουν μια διαφορετική σχέση με την ηθική λειτουργία και ωριμότητα (Roberts, 2001). Ο ισχυρισμός αυτός, επιπλέον, υποστηρίζεται από το γεγονός ότι τα χαρακτηριστικά των ατόμων χαμηλότερων σταδίων ηθικού διαλογισμού παρουσιάζουν ομοιότητες με τα άτομα με ενασχόληση στο εγώ σε καταστάσεις επίτευξης αφού σύμφωνα με τη θεωρία της επίτευξης στόχου τα άτομα με προσανατολισμό στο εγώ επικεντρώνονται, κυρίως, στον εαυτό τους όπως επίσης στο πως αυτά αξιολογούν τον εαυτό συγκρίνοντας με τους άλλους. Αντιθέτως, τα άτομα υψηλότερων σταδίων ηθικού διαλογισμού επιδιώκουν την επίλυση προβλημάτων με βάση τις αρχές της δικαιοσύνης και της τιμιότητας, ένα γεγονός το οποίο παρουσιάζει ομοιότητες με τον προσανατολισμό στο έργο αφού τα άτομα με ενασχόληση στο έργο επιδεικνύουν ένα ενδιαφέρον στη μάθηση και τη δουλειά. Οπότε, η σημασία της παρούσας μελέτης μπορούμε να πούμε ότι βρίσκεται στην αναζήτηση συγκεκριμένων σχέσεων μεταξύ των πτυχών του στόχου και των σταδίων ηθικού διαλογισμού δηλαδή μεταξύ των πεποιθήσεων για την επίτευξη του στόχου στον αθλητισμό και των αξιών και των πεποιθήσεων που έχουν σχέση με την ηθική (τι είναι σωστό και τι λάθος), όπως αυτές ερμηνεύονται, χωριστά, στο κάθε στάδιο του ηθικού διαλογισμού. Αυτό γιατί όλα τα άτομα δεν βρίσκονται στο ίδιο στάδιο ηθικού διαλογισμού.

Σχετικά με το κατά πόσο ένα άτομο έχει ενασχόληση με τον προσανατολισμό στο έργο ή εγώ σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή, εκτός των άλλων, έχει αναφερθεί ότι σχετίζεται και με τις αναπτυξιακές διαδικασίες (Nicholls, 1989). Όμως, η μελέτη των αναπτυξιακών συστατικών δεν προσέλκυσε τόσο το ενδιαφέρον των ερευνητών (Fry & Duda, 1997). Ωστόσο, ένας αριθμός από στοιχεία για την επίδραση των αναπτυξιακών διαδικασιών στους προσανατολισμούς στόχου έχει αναφερθεί από ένα ορισμένο αριθμό μελετών. Συγκεκριμένα, έρευνα σε δείγμα

179 ανδρών παικτών του ράγκμπι, ηλικίας 8-51 ετών από 11 Αγγλικά σωματεία, έδειξε σημαντικές διαφορές στις πτυχές του στόχου μεταξύ επαγγελματιών και ερασιτεχνών παικτών από την άποψη της ηλικίας (Treasure et al., 2000). Τα αποτελέσματα μιας άλλης μελέτης αποκάλυψαν σημαντικές διαφορές στην επίτευξη του στόχου σε σχέση με την ηλικία μεταξύ των μαθητών της 4^{ης}, 8^{ης}, και 11^{ης} τάξης (Xiang & Lee, 2002).

Οι πτυχές του στόχου φαίνεται να διαφοροποιούνται και ανάλογα με τις αξίες, όπως αυτές διαμορφώνονται με βάση την αθλητική εμπειρία (White & Duda, 1994). Η Duda (1993), βρήκε ότι οι κολεγιακοί μαθητές που είχαν συμμετοχή σε δραστηριότητες για μεγάλη χρονική περίοδο είχαν υψηλότερο προσανατολισμό στο έργο σε σχέση με τους αθλητές μιας ομάδας, ενώ μαθητές, που πρόσφατα συμμετείχαν στον αθλητισμό (ψυχαγωγικά και/ή ενδοσχολικά), έδωσαν μεγαλύτερη έμφαση στην ενασχόληση στο έργο για επιτυχία σε σχέση με τους μαθητές που είχαν εγκαταλείψει ή δεν είχαν εμπλακεί ποτέ στον αθλητικό χώρο.

Στον αθλητισμό συμμετέχουν άτομα και από τα δύο γένη. Η επίδραση του γένους στον προσανατολισμό στόχου, συχνά, έχει ερευνηθεί (π.χ., Duda, 1989; Treasure & Roberts, 1994; Williams & Gill, 1995). Για παράδειγμα, μια έρευνα χρησιμοποιώντας 251 άνδρες και γυναίκες που συμμετείχαν στον αθλητισμό αποκάλυψε κύρια επίδραση για το γένος, με τις γυναίκες να έχουν υψηλότερο προσανατολισμό στο έργο από τους άνδρες (White & Zellner, 1996). Οι διαφορές στο γένος μπορεί να οφείλονται στη μεγαλύτερη σημασία που δίνουν οι άνδρες στον παράγοντα νίκη (White & Duda, 1994). Επιπλέον, αυτές οι διαφορές μπορούν να εξηγηθούν από το γεγονός ότι οι γυναίκες δίνουν μεγαλύτερη προσοχή στη φροντίδα των άλλων, όπως επίσης και στις ανθρώπινες σχέσεις (Gilligan, 1982).

Ο βασικός σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η εξέταση της επίδρασης προσανατολισμού στόχου (έργο και εγώ) στο κάθε στάδιο ηθικού διαλογισμού αλλά και της σχέσης της κάθε πτυχής του στόχου με το κάθε στάδιο χωριστά. Ενώ, δευτερεύον σκοπός αυτής της μελέτης είναι η εξέταση της επίδρασης παραγόντων όπως οι αναπτυξιακοί παράγοντες ηλικία, μόρφωση, αθλητικές εμπειρίες, και ο τύπος του αθλήματος και το γένος στη διαμόρφωση του προσανατολισμού για την επίτευξη του στόχου, ενός παράγοντα η επίδραση του οποίου εξετάζεται στη διαμόρφωση του ηθικού διαλογισμού.

Με βάση τη βιβλιογραφία, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, σε αυτή τη μελέτη, η πρώτη ουσιώδης υπόθεση ήταν ότι οι πτυχές του στόχου (έργο και εγώ) θα επηρεάζουν το κάθε στάδιο ηθικού διαλογισμού χωριστά. Συγκεκριμένα, υποτέθηκε ότι ο προσανατολισμός στο εγώ θα έχει σχέση με τα στα

δια (στάδιο 2, και 6), όπου τα άτομα ενεργούν με βάση το ενδιαφέρον για τον εαυτό, ενώ ο προσανατολισμός στο έργο θα σχετιζόταν με τα στάδια (στάδιο 2, 3, 4, 5A, 5B και 6) όπου τα άτομα δείχνουν ενδιαφέρον για τους άλλους και τις αρχές της δικαιοσύνης και της τιμιότητας. Σε αυτή τη μελέτη έγινε και ένα σύνολο συμπληρωματικών υποθέσεων. Με δεδομένο ότι τα παιδιά μετά την ηλικία των 12 ετών όπου αποκτούν την ωριμότητα για την κατανόηση της ικανότητας (Nicholls, 1989), αλλά και το γεγονός ότι η επίτευξη στόχου είναι μια γνωστική θεωρία σε αυτή τη μελέτη θεωρήθηκε ότι ο προσανατολισμός στο έργο και εγώ θα διαφέρει σημαντικά στα διάφορα επίπεδα ηλικίας και μόρφωσης των συμμετεχόντων στον αθλητισμό. Παράλληλα, θεωρήθηκε ότι, η διαφοροποίηση του γνωστικού επιπέδου των ατόμων με τα χρόνια συμμετοχής στον αθλητισμό θα είναι δυνατόν να επηρεάσει τον προσανατολισμό για την επίτευξη του στόχου των ατόμων. Μια άλλη υπόθεση που έγινε σε αυτή τη μελέτη ήταν ότι ο προσανατολισμός για την επίτευξη του στόχου θα διαφέρει μεταξύ των ατόμων που συμμετέχουν σε διαφορετικά αθλήματα. Τέλος, θεωρήθηκε ότι διαφορές στον προσανατολισμό στόχου θα υπάρχουν και μεταξύ του γένους, όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες μελέτες (π.χ., White & Zellner, 1996).

Μέθοδος και Διαδικασία

Συμμετέχοντες

Στην παρούσα μελέτη συμμετείχαν 183 αθλητές και 102 αθλήτριες και 10 άτομα που δεν δήλωσαν το γένος Η ηλικία τους κυμάνθηκε από 14 μέχρι 42 ($M= 21.40$, $SD= 4.01$). Ο παράγοντας ηλικία χωρίστηκε σε πέντε επίπεδα λαμβάνοντας υπόψη τις ηλικίες φοίτησης στις διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης. Το πρώτο επίπεδο περιείχε άτομα ηλικίας 14-15 ετών και το 6% του δείγματος, το δεύτερο ήταν ηλικίας 16-18 ετών του 31.6% του δείγματος, το τρίτο με ηλικίες 19-22 ετών κατέχοντας το 44.0% του δείγματος, το τέταρτο με ηλικίες 23-27 ετών του 12.0% του δείγματος και το πέμπτο περιέχοντας τις υπόλοιπες ηλικίες 28-42 ετών που κατείχε το 5.4% του δείγματος. Η μόρφωση των συμμετεχόντων ήταν γυμνασίου το 13.0%, λυκείου το 46.6%, πανεπιστημίου το 39.8% και μεταπτυχιακού το 0.6% του δείγματος. Αυτοί προέρχονταν από το ποδόσφαιρο ($n = 60$), τη χειροσφαίριση ($n = 71$), το μπάσκετ ($n = 62$), ενώ 92 άτομα προέρχονταν από διάφορα ατομικά αθλήματα (στίβο, ενόργανη γυμναστική, τένις και κολύμβηση). Η αθλητική εμπειρία των ατόμων κυμάνθηκε από 1 μέχρι 20 χρόνια συμμετοχής στον αθλητισμό ($M= 6.83$, $SD= 3.36$). Η αθλητική εμπειρία χωρίστηκε σε δύο επίπεδα με βάση τα χρόνια εμπειρίας, σε «μικρή» 1-10 έτη το 86.9% των ατόμων, και «μεγάλη» 11-20 έτη το 13.1% των ατόμων.

Μετρήσεις

Οι συμμετέχοντες στη μελέτη συμπλήρωσαν δύο ερωτηματολόγια. Η διαδικασία αυτή έγινε στο χώρο προπόνησης και μάλιστα πριν την προπόνηση κατόπιν συνεννόησης των ερευνητών με τους προπονητές των ομάδων των αθλητών και αθλητριών. Πριν τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων που ακολουθούν οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν μια φόρμα για την εξασφάλιση ενός συνόλου δημογραφικών στοιχείων όπως γένος, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, χρόνια εμπειρίας και το άθλημα.

Προσανατολισμός στόχου: Στην παρούσα μελέτη χρησιμοποιήθηκε μια ελληνική μετάφραση (Papaioannou & McDonald, 1993) της έκδοσης του Task and Ego Orientation in Sports Questionnaire (TEOSQ; Duda & Nicholls, 1992). Το TEOSQ περιέχει 13 ερωτήσεις, και αναπτύχθηκε για να μετρά τις τάσεις των ατομικών διαφορών στην ενασχόληση με το έργο και το εγώ σε συγκεκριμένο αθλητικό περιβάλλον (Duda & White, 1992). Η εγκυρότητα του TEOSQ εξετάστηκε και συγκρίθηκε με του Nicholls σε σχολική τάξη «Motivation Orientation Scales» (Nicholls, 1989). Άλλες μελέτες έδωσαν στοιχεία για την εγκυρότητα και την αξιοπιστία και των δύο παραγόντων της θεωρίας του προσανατολισμού στόχου και της χρήσης του TEOSQ για τη μέτρηση του προσανατολισμού στόχου (π.χ., Chi & Duda, 1995). Για κάθε ερώτηση, τα άτομα απαντούσαν σε μια 5-βάθμια κλίμακα τύπου Likert, που κυμαίνονταν από το 1 (διαφωνώ απόλυτα) μέχρι το 5 (συμφωνώ απόλυτα).

Ηθικός διαλογισμός: Το Defining Issues Test (DIT; Rest, 1979) χρησιμοποιήθηκε για να εξασφαλίσει πληροφορίες σχετικά με τον ηθικό διαλογισμό των ατόμων. Η πλήρης έκδοση του «Defining Issues Test» περιέχει έξι ιστορίες (σενάρια) με διλημματικές καταστάσεις. Στην παρούσα μελέτη, χρησιμοποιήθηκε η ελληνική έκδοση (Markoulis, 1989; Πρώιος, 2006) και ειδικότερα, η σύντομη έκδοση με τις τρεις ιστορίες (Χέιζ, Φυλακισμένος, Εφημερίδα). Κάθε ιστορία έχει 12 ζητήματα (ερωτήσεις), τα οποία ζητείτε το κάθε άτομο να αξιολογήσει το βαθμό σημαντικότητας σε μια 5-βάθμια κλίμακα. Στη συνέχεια, από το άτομο ζητείται να εξετάσει συνολικά τα 12 ζητήματα και να κατατάξει σε μια σειρά τα τέσσερα πιο σημαντικά. Τα περισσότερα από αυτά τα ζητήματα αντιπροσωπεύουν τα στάδια ηθικής κρίσης του Kohlberg (1969). Από αυτήν την κατάταξη προκύπτει ένα σύνολο βαθμολογιών, που ισοδυναμούν με τις αρχές του διαλογισμού (στάδια 5 και 6), με τη χρησιμοποίηση της «P» βαθμολογίας, αλλά και βαθμολογίες που ανταποκρίνονται στα στάδια 2, 3, 4, 5A, 5B, 6. Η «P» βαθμολογία είναι η πιο συχνή μέτρηση που χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη της ηθικής κρίσης και ερμηνεύει το πόσο σημασία δίνει ένα άτομο στις ηθι-

κές αρχές, όταν πρόκειται να λάβει μια απόφαση γύρω από ηθικά διλήμματα. Οι P βαθμολογίες κυμαίνονται από 0-95.

Συμπληρωματικά, για το δείκτη ανάπτυξης της ηθικής κρίσης, το DIT εξασφαλίζει δυο αξιόπιστους ελέγχους (Rest, 1979). Ο ένας έλεγχος γίνεται με τη «M» βαθμολογία. Σύμφωνα με τον Rest (1986) τα «M» θέματα έχουν γραφτεί με τέτοιο τρόπο ώστε να μη σημαίνουν κάτι σχετικό με το θέμα που σχολιάζεται και δεν φανερώνουν κάποιο στάδιο της σκέψης. Ο δεύτερος έλεγχος αφορά την αξιοπιστία των ατόμων στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Σε αυτόν τον έλεγχο έχουμε σύγκριση της εκτίμησης ενός θέματος (ερώτησης) σε σχέση με την κατάταξη που δίνεται για αυτό το θέμα. Και οι δυο έλεγχοι εφαρμόστηκαν στην παρούσα μελέτη, εξασφαλίζοντας την αξιοπιστία των απαντήσεων των ατόμων.

Σύμφωνα με τους Rest, Narvaez, Mitchell και Thoma (1998), η αξιοπιστία των «P» βαθμολογιών με την εκτέλεση test-retest είναι γενικά αρκετά υψηλή .70 ή .80. Ο δείκτης εσωτερικής συνέπειας α του Cronbach είναι αρκετά ικανοποιητικός .70, και υπολογίζεται με τον καθορισμό της βαθμολογίας του κάθε σταδίου ενός συμμετέχοντος για κάθε ιστορία και στη συνέχεια εξετάζοντας τη συνέπεια των βαθμολογιών των σταδίων σε όλες τις ιστορίες.

Στατιστικές αναλύσεις

Πριν από τις αναλύσεις, περιγραφικές στατιστικές εξετάστηκαν για τον έλεγχο των εξεταζόμενων μεταβλητών και οι συντελεστές α των υποκλιμάκων προσανατολισμού στο έργο και το εγώ συμπεριλήφθηκαν για να εξεταστεί η αξιοπιστία τους. Για τον προσδιορισμό εάν οι συμμετέχοντες διαφέρουν στις έννοιες της προδιάθεσης προσανατολισμού στόχου, πολυμεταβλητές αναλύσεις της διακύμανσης συμπεριλήφθηκαν. Σε αυτές τις αναλύσεις η ηλικία, η μόρφωση, οι αθλητικές εμπειρίες και το γένος χρησιμοποιήθηκαν ως ανεξάρτητες μεταβλητές και οι προσανατολισμοί στόχου ως εξαρτημένες μεταβλητές. Τέλος, για την εξέταση της πιθανής επίδρασης του προσανατολισμού στόχων στην πρόβλεψη των σταδίων ηθικού διαλογισμού πραγματοποιήθηκαν ιεραρχικές παλινδρομικές αναλύσεις.

Αποτελέσματα

Περιγραφική στατιστική

Η περιγραφική στατιστική (Πίν. 1) έδειξε μια υπεροχή στις βαθμολογίες για το Στάδιο 4 ($M= 32.16$, $SD= 14.30$) έναντι των βαθμολογιών του Σταδίου 3 ($M= 24.25$, $SD= 11.92$), Σταδίου 5A ($M= 19.08$, $SD= 10.01$), Σταδίου 2 ($M= 9.02$, $SD= 6.62$), Σταδίου 6 ($M= 9.47$, $SD= 5.02$), και του Σταδίου 5B ($M= 7.84$, $SD= 4.15$). Επιπλέον, η περιγραφική στατιστική φάνερωσε ότι τα άτομα του δείγματος της παρούσας μελέτης είναι πιο έντονα προσανατολισμένα

στο έργο ($M= 4.02, SD= 1.03$), απ' ότι στον προσανατολισμό στο εγώ ($M= 2.54, S= .91$) για την επίτευξη του στόχου στον αθλητισμό. Η εσωτερική συνέπεια των υποκλιμάκων προσανατολισμός στο έργο και εγώ εξετάστηκε με τη χρησιμοποίηση του συντελεστή α του Cronbach (1951). Η εκτίμηση του συντελεστή α για τον προσανατολισμό έργο και εγώ ήταν .92 και .71, αντίστοιχα. Και οι δύο εσωτερικές συνέπειες υπερέβησαν το κριτήριο .70 του Nunnally (1978) που θεωρείται ότι εμφανίζει αποδεκτή αξιοπιστία στο χώρο της ψυχολογίας. Σε ό,τι αφορά την εσωτερική συνέπεια του DIT, αυτή ήταν $\alpha= .68$, η οποία φαίνεται ικανοποιητική με βάση τα στοιχεία που υπάρχουν για τον σύντομο τύπο με τις 3 ιστορίες (βλέπε Rest, 1979).

Πίνακας 1. Περιγραφική στατιστική των Σταδίων Ηθικού Διαλογισμού και των Πτυχών του Στόχου (έργο και εγώ).

	<i>M</i>	<i>SD</i>
Στάδιο 2	9.02	6.62
Στάδιο 3	24.25	11.92
Στάδιο 4	32.16	14.30
Στάδιο 5A	19.08	10.01
Στάδιο 5B	7.84	4.15
Στάδιο 6	9.47	5.02
Έργο	4.02	1.01
Εγώ	2.54	.91

Πολυμεταβλητές αναλύσεις

Για τον καθορισμό της επίδρασης της ηλικίας, μόρφωσης, αθλητικών εμπειριών, τύπου αθλήματος και του γένους στη διαμόρφωση της προδιάθεσης για τον προσανατολισμό του στόχου εκτελέστηκαν χωριστές One-way MANOVAs χρησιμοποιώντας κάθε φορά τις παραπάνω μεταβλητές ως ανεξάρτητες και τις πτυχές του στόχου (έργο και εγώ) ως εξαρτημένες μεταβλητές (Πίνακας 2).

Πίνακας 2. Πολυμεταβλητή ανάλυση της Ηλικίας, Μόρφωσης, Αθλητικών εμπειριών, Τύπου αθλήματος, και Γένους στον Προσανατολισμό στο Έργο και Εγώ.

	λ	<i>F</i>	<i>Df</i>	<i>p</i>
Ηλικία	.819	7.62	(8,580)	.001
Μόρφωση	.572	23.46	(8,582)	.001
Αθλητικές εμπειρίες	.997	.510	(2,291)	.603
Τύπος αθλήματος	.936	2.56	(6,400)	.05
Γένος	.994	.406	(4,570)	.805

Τα αποτελέσματα αποκάλυψαν μια σημαντική πολυμεταβλητή επίδραση για την ηλικία, μόρφωση και τύπο αθλήματος ($Wilks' \lambda = .819, F_{8, 580} =$

$7.62, p < .001, Wilks' \lambda = .572, F_{8, 582} = 23.46, p < .001, Wilks' \lambda = .936, F_{6, 400} = 2.56, p < .05$, αντίστοιχα). Αντίθετα, τα αποτελέσματα δεν αποκάλυψαν επιδράσεις για τις αθλητικές εμπειρίες και το γένος ($Wilks' \lambda = .997, F_{2, 291} = .510, p > .05, Wilks' \lambda = .994, F_{4, 570} = .406, p > .05$, αντίστοιχα).

Στη συνέχεια μονομεταβλητοί *F* έλεγχοι φανέρωσαν ότι η ηλικία επηρεάζει την αντίληψη μιας ενασχόλησης με το έργο ($F_{4, 295} = 15.21, p < .001$). Η μόρφωση επηρεάζει την αντίληψη και για τις δύο ενασχόλησης με το έργο ($F_{4, 296} = 50.40, p < .001$) και ενασχόλησης με το εγώ ($F_{4, 296} = 3.93, p < .01$). Ο τύπος του αθλήματος επηρεάζει την αντίληψη για ενασχόληση με το έργο ($F_{3, 204} = 3.15, p < .05$). Οι Tukey-Kramer πολλαπλές συγκρίσεις έδειξαν ότι τα άτομα ηλικίας 14-15 ετών παρουσίασαν υψηλότερες βαθμολογίες στην αντίληψη της ενασχόλησης με το έργο από ότι τα άτομα ηλικίας 19-22 ετών και 23-27 ετών ($M = .88, p < .05$ και $M = 1.02, p < .05$, αντίστοιχα), ηλικίας 16-18 ετών από ότι ηλικίας 19-22 ετών και 23-27 ετών ($M = .93, p < .001$ and $M = 1.07, p < .001$, αντίστοιχα). Χαμηλότερες βαθμολογίες παρουσίασαν τα άτομα ηλικίας 23-27 ετών από την ηλικία 28-39 ετών ($M = -1.02, p < .01$). Άτομα πανεπιστημιακής μόρφωσης παρουσίασαν χαμηλότερες βαθμολογίες στην αντίληψη της ενασχόλησης με το έργο από αυτά με μόρφωση λυκείου και γυμνασίου ($M = -1.53, p < .001$ και $M = 1.26, p < .001$, αντίστοιχα) και υψηλότερη βαθμολογία στην αντίληψη της ενασχόλησης με το εγώ από άτομα με μόρφωση επιπέδου λυκείου ($M = .40, p < .01$). Ενώ, χαμηλότερες βαθμολογίες στην αντίληψη της ενασχόλησης με το εγώ για την επίτευξη του στόχου παρουσίασαν τα άτομα του μιάσκει έναντι των ατόμων «Άλλων» τύπων αθλημάτων ($M = -.43, p < .05$).

Ιεραρχικές Παλινδρομικές Αναλύσεις

Ακολουθώντας τις απόψεις των Aiken και West (1991), ιεραρχικές πολλαπλές παλινδρομήσεις χρησιμοποιήθηκαν για τον έλεγχο αλληλεπιδράσεων των προσανατολισμών στόχου. Οι Aiken και West σημείωσαν ότι η πολλαπλή παλινδρόμηση, συχνά, είναι πιο κατάλληλη από την ANOVA για φυσιογνωστικές (naturalistic) μελέτες που περιλαμβάνουν μετρούμενες μεταβλητές. Επιπλέον, η πολλαπλή παλινδρομική ανάλυση επιτρέπει τον έλεγχο των αναμενόμενων αποτελεσμάτων της αλληλεπίδρασης χωρίς απώλεια πληροφοριών που προκύπτουν από το μετασχηματισμό μιας συνεχούς μεταβλητής σε μια διχοτομική.

Χωριστές παλινδρομήσεις έγιναν για όλα τα στάδια ηθικού διαλογισμού, με τις πτυχές του στόχου (έργο και εγώ) να εξετάζονται ως χωριστές λειτουργίες επειδή σύμφωνα με τη θεωρία θεωρούνται ανεξάρτητες, εισάγοντας στο πρώτο βήμα τον προσανατολισμό στο έργο και στο δεύτερο τον προσανα-

τολισμό στο εγώ, στηριζόμενοι στην εντονότερη σχέση του προσανατολισμού στο έργο με τον ηθικό διαλογισμό. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3 οι παλινδρομικές αναλύσεις αποκάλυψαν ότι ο στόχος στο έργο ($b = .24$) προέβλεπε θετικά το Στάδιο 2 του ηθι-

κού διαλογισμού των παικτών. Αντίθετα, ο στόχος στο εγώ δεν φάνηκε να επηρεάζει αυτό το στάδιο. Και οι δύο αυτές οι πτυχές του προσανατολισμού στόχου αξιολογήθηκαν για το 6% της διακύμανσης του Σταδίου 2 του ηθικού διαλογισμού.

Πίνακας 3. Ιεραρχική παλινδρομική ανάλυση του Προσανατολισμού Έργο και Εγώ με τα Στάδια Ηθικού Διαλογισμού

Βήμα	Μεταβλητή	R ²	R ² change	B	t
Στάδιο 2					
1	Έργο		.06	.241	3.62*
2	Εγώ	.06	.01	.037	0.56
Στάδιο 3					
1	Έργο		.00	-.001	-0.02
2	Εγώ	.00	.00	-.005	-0.09
Στάδιο 4					
1	Έργο		.04	.193	3.32*
2	Εγώ	.04	.01	.043	0.74
Στάδιο 5A					
1	Έργο		.01	-.032	-0.44
2	Εγώ	.01	.01	-.029	-0.39
Στάδιο 5B					
1	Έργο		.01	.101	1.36
2	Εγώ	.03	.01	-.114	-1.54
Στάδιο 6					
1	Έργο		.03	.159	2.34**
2	Εγώ	.06	.03	-.167	-2.46**

* $p < .001$, ** $p < .05$

Ο προσανατολισμός στο έργο βρέθηκε να είναι θετικός στην πρόβλεψη ($b = .13$) του Σταδίου 4 του ηθικού διαλογισμού των παικτών. Όπως για το Στάδιο 2 έτσι και για το Στάδιο 4 δεν βρέθηκε να επηρεάζεται σημαντικά από τον προσανατολισμό στο εγώ. Και οι δύο αυτές οι πτυχές του προσανατολισμού στόχου αξιολογήθηκαν για το 4% της διακύμανσης στο Στάδιο 4 του ηθικού διαλογισμού.

Επιπλέον, ο προσανατολισμός στο έργο βρέθηκε να προβλέπει θετικά ($b = .16$) το Στάδιο 6 του ηθικού διαλογισμού των παικτών, ενώ ο προσανατολισμός στο εγώ να προβλέπει αρνητικά ($b = -.17$) το ίδιο στάδιο. Τέλος, και οι δύο αυτές πτυχές του προσανατολισμού στόχου βρέθηκε να αξιολογούν το 6% της διακύμανσης του Σταδίου 6 του ηθικού διαλογισμού.

Συζήτηση

Μέχρι σήμερα, πολλοί θεωρητικοί εξασφάλισαν πληροφορίες για τη σχέση μεταξύ προσανατολισμού στόχου και ηθικής συμπεριφοράς, κυρίως, με το τίμιο φέροισμο μια πτυχή της ηθικής (Duda,

2001; Roberts, 2001). Ωστόσο, το ενδιαφέρον για τη σχέση μεταξύ των πεποιθήσεων για την επίτευξη του στόχου και των πεποιθήσεων για το τι είναι σωστό ή λάθος όπως αυτές εκφράζονται στα διάφορα στάδια του ηθικού διαλογισμού ήταν μικρότερο. Εδώ, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η διαμόρφωση του στόχου δηλαδή των πεποιθήσεων για το πώς πρέπει κάποιος να πετύχει το στόχο στον αθλητισμό, όπως και η ανάπτυξη του ηθικού διαλογισμού είναι αποτέλεσμα ενός συνόλου γνωστικών διαδικασιών (Kohlberg, 1969, 1976; Nicholls, 1984, 1989), κάτι που αιτιολογεί μια εξέταση για την ύπαρξη κοινών πορειών μεταξύ αυτών των διαδικασιών. Ο βασικός σκοπός της παρούσας μελέτης, επομένως, ήταν να εξεταστεί η επίδραση του προσανατολισμού στόχου στο κάθε στάδιο ηθικού διαλογισμού χωριστά, αλλά και της σχέσης της κάθε πτυχής του στόχου με το κάθε στάδιο ηθικού διαλογισμού.

Γενικά, τα αποτελέσματα αποκάλυψαν, μόνο, μέρος των αναμενόμενων σχέσεων μεταξύ της προδιάθεσης του στόχου και των σταδίων ηθικού διαλογισμού. Συγκεκριμένα, και οι δύο πτυχές του

στόχου μαζί βρέθηκε να εξηγούν το 6% της διακύμανσης του Σταδίου 2, το 4% της διακύμανσης του Σταδίου 4 και το 6% της διακύμανσης του Σταδίου 6. Αυτή η επίδραση που βρέθηκε να ασκούν οι μεταβλητές της προδιάθεσης πάνω στη δομή της σκέψης έχει ήδη υποστηριχθεί και από τα πορίσματα άλλων μελετών εξετάζοντας την επίδραση των πτυχών του στόχου στα γνωστικά συστατικά των συμπεριφορών (Duda et al., 1991; Dun & Dun, 1999; Rasclé, Coulomb, & Pfister, 1998; Roberts & Ommundsen, 2000; Treasure, Carpenter, & Power, 2000). Τα πορίσματα αυτά φανέρωσαν ότι οι πεποιθήσεις για την επίτευξη του στόχου στον αθλητισμό μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του τρόπου σκέψης των ατόμων. Κατά συνέπεια η σωστή διαμόρφωση του προσανατολισμού στόχου των αθλουμένων μπορεί να συμβάλει στην παρουσίαση ηθικών συμπεριφορών από αυτούς.

Σύμφωνα με τον Nicholls (1989) η επίτευξη στόχου επηρεάζει τις απόψεις των ανθρώπων σχετικά με το τι είναι αποδεκτό σε περιβάλλον επίτευξης. Ο ισχυρισμός αυτός ερμηνεύτηκε από τη Duda (2001), λέγοντας ότι οι αλλαγές στις πτυχές του στόχου θα αντιστοιχούν στις διαφορετικές απόψεις για το τι κρίνεται αποδεκτό στα στάδια ηθικού διαλογισμού των ατόμων. Σημειώνεται ότι στα στάδια ηθικού διαλογισμού η άποψη για το τι είναι σωστό ή λάθος είναι διαφορετική. Πράγματι, εξετάζοντας πιο διεξοδικά τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης βλέπουμε να υπάρχει μια αντιστοιχία μεταξύ των πτυχών του στόχου και του ηθικού διαλογισμού. Ειδικότερα, ο προσανατολισμός στο έργο βρέθηκε να είναι ικανός να προβλέπει το στάδιο 6, 4 και 2 του ηθικού διαλογισμού. Το πόρισμα αυτό φανερώνει ότι οι συμπεριφορές που καθοδηγούνται από καθολικές ηθικές αρχές, όπως θεωρείται ότι λειτουργούν τα άτομα που ανήκουν στο στάδιο 6, φαίνεται ότι μπορούν να είναι προβλέψιμες όταν οι πεποιθήσεις των ατόμων για την επίτευξη του στόχου στον αθλητισμό είναι σύμφωνες με αυτές που εκφράζει ο προσανατολισμός στο έργο (π.χ., οι αθλητές μπορούν να είναι πιο πρόθυμοι να βοηθήσουν έναν τον άλλον, να επιτύχουν την προσωπική τους βελτίωση και να δώσουν περισσότερη έμφαση στο σεβασμό και τη τιμιότητα στη προσπάθεια επίτευξης σε ανταγωνιστικές καταστάσεις). Πράγματι, έρευνες έχουν δείξει ότι τα άτομα που είναι έντονα προσανατολισμένα στο έργο αναμένεται να συμπεριφέρονται σύμφωνα με τις αρχές της δικαιοσύνης, όπως σεβασμός στον αντίπαλο και σεβασμός στο παιχνίδι (π.χ., Gano-Overway et al., 2005).

Αντίστοιχα, οι συμπεριφορές που είναι προσανατολισμένες στις αρχές του Σταδίου 4 του ηθικού διαλογισμού - για παράδειγμα τήρηση των κανόνων και των νορμών της κοινωνίας - φαίνεται

και πάλι ότι είναι προβλέψιμες όταν χρησιμοποιείται η ενασχόληση με το έργο από τα άτομα για την επίτευξη του στόχου. Το πόρισμα αυτό ενισχύεται από τα αποτελέσματα προηγούμενων μελετών που αποκάλυψαν ότι τα άτομα με υψηλό προσανατολισμό στο έργο δείχνουν μεγαλύτερο σεβασμό στις κοινωνικές συμβάσεις (Dunn & Dunn, 1999; Lemyre et al., 2002) και συνεργασία μεταξύ των μελών μιας ομάδας για την επίτευξη του στόχου (Duda & Nicholls, 1992; Duda & White, 1992; Lochbaum & Roberts, 1993; Roberts, Hall, Jackson, Kimiecik, & Tonymon, 1995; Seifriz, Duda, & Chi, 1992). Οι παραπάνω πεποιθήσεις μπορούν να δικαιολογήσουν το αποτέλεσμα αυτής της μελέτης ότι δηλαδή ο τρόπος σκέψης στο Στάδιο 2 είναι προβλέψιμος από τον προσανατολισμό στο έργο. Αυτό γιατί η πεποίθηση για το τι είναι ορθό στο Στάδιο 2 αναφέρεται στο δίκαιο, τη συναλλαγή που χαρακτηρίζεται από ίσους όρους και την πραγματοποίηση συμφωνίας (Kohlberg, 1976), ενώ ο προσανατολισμός στο έργο φανερώνει ενέργειες που χαρακτηρίζονται από ηθικά στάνταρ (πρότυπα) (Duda, Templin, Olson, 1991; Dunn & Gausgrove-Dunn, 1999; Kavussanu, 2006; Lemyre, Roberts, & Ommundsen, 2002).

Όπως, ακόμη, ήταν αναμενόμενο στην παρούσα μελέτη η αρνητική σχέση μεταξύ του προσανατολισμού στο εγώ με το Στάδιο 6 αποκάλυψε ότι ο τρόπος σκέψης στο Στάδιο 6 είναι προβλέψιμος από τις πεποιθήσεις που διακρίνουν τον προσανατολισμό στο εγώ για την επίτευξη του στόχου. Στα άτομα με ενασχόληση στο εγώ, το αίσθημα της επιτυχίας προέρχεται από την ευνοϊκή κανονιστική σύγκριση με άλλα. Έτσι, λοιπόν, όταν τα άτομα έχουν ενασχόληση στο εγώ, η επίτευξη της ανωτερότητας πάνω από άλλους μπορεί να προηγηθεί από τα ζητήματα της δικαιοσύνης και στοιχείων τιμιότητας που διακρίνουν το Στάδιο 6 του ηθικού διαλογισμού. Μελέτες στο χώρο του αθλητισμού έδειξαν ότι ο προσανατολισμός στο εγώ έχει σχέση με μη αθλητικές και επιθετικές συμπεριφορές (Duda et al., 1991; Lemyre et al., 2002), συμπεριφορές εξαπάτησης (Duda et al., 1991; Dunn & Dunn, 1999; Kavussanu & Roberts, 2001) και αρνητικές στάσεις σε κοινωνικο-ηθικές συμπεριφορές (Storns, 2001).

Το πόρισμα αυτής της μελέτης ότι, η προδιάθεση του προσανατολισμού στόχου παίζει ένα καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του ηθικού διαλογισμού, επιτάσσει την εξέταση παραγόντων που ασκούν επίδραση στην προδιάθεση του προσανατολισμού στόχου. Στην παρούσα μελέτη, λαμβάνοντας υπόψη τον αναπτυξιακό χαρακτήρα του προσανατολισμού στόχου, εξετάστηκε η επίδραση της ηλικίας, της μόρφωσης και των εμπειριών, αλλά και του τύπου αθλήματος και του γένους στις πτυχές του στόχου.

Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης ενίσχυσαν

ακόμη περισσότερο αυτά άλλων μελετών που φανέρωσαν ότι ο προσανατολισμός στόχου σχετίζεται με την ηλικία (π.χ., Duda & Horn, 1993; Horn & Weiss, 1991; Li & Lee, 2004). Πορίσματα άλλων μελετών, ωστόσο, δεν έχουν δείξει ότι υφίσταται η σχέση μεταξύ ηλικίας και πτυχών του στόχου (π.χ., Hodge & Petlichkoff, 2000; Tuffey, 2001). Η ύπαρξη σημαντικής μεταβλητότητας, για παράδειγμα στον προσανατολισμό στο έργο στις διάφορες ομάδες ηλικίας εξηγήθηκε ότι αυτή μπορεί να οφείλεται στο διαφορετικό γνωστικό επίπεδο παρά στη διαφορετική ηλικία (Fry & Duda, 1997). Ο ισχυρισμός αυτός ενισχύεται από την αποκάλυψη σε αυτή τη μελέτη σημαντικής επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου στον προσανατολισμό στόχου. Συγκεκριμένα, στην παρούσα μελέτη παρατηρήθηκε ότι τα άτομα μόρφωσης μεταπτυχιακού επιπέδου σημείωσαν χαμηλότερες βαθμολογίες στην ενασχόληση στο έργο από ότι στην ενασχόληση με το εγώ. Αυτή η υψηλότερη βαθμολόγηση της ενασχόλησης στο εγώ μπορεί να οφείλεται στη γνωστική ανάπτυξη (White & Duda, 1994), ή στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας από το ένα μορφωτικό επίπεδο στο άλλο, δηλαδή από το γυμνάσιο στο λύκειο, στο πανεπιστήμιο και το μεταπτυχιακό (Chautementon & Duda, 1988).

Σχετικά με τις εμπειρίες έχει τονιστεί ότι αποτελούν ένα σημαντικό παράγοντα στη διαμόρφωση του προσανατολισμού στόχου (Nicholls, 1989). Ο Nicholls υποστήριξε ότι οι ατομικές διαφορές στην προδιάθεση του προσανατολισμού στόχου είναι συνέπεια των κοινωνικών εμπειριών που αποκτά το άτομο στο χώρο επίτευξης. Ωστόσο, εξετάζοντας σε αυτή τη μελέτη την επίδραση των εμπειριών (χρόνια συμμετοχής στον αθλητισμό) στις πτυχές του στόχου δεν επιβεβαιώθηκε ο ισχυρισμός του Nicholls. Το παρών αποτέλεσμα ενισχύεται από αυτό άλλης μελέτης ότι δηλαδή δεν υφίσταται η παραπάνω σχέση (Hodge & Petlichkoff, 2000). Σε άλλη παλαιότερη μελέτη, όμως, βρέθηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των πτυχών του στόχου και των χρόνων εμπειρίας (Petlichkoff, 1993). Αυτό το αποτέλεσμα μας οδηγεί στη διατή-

ρηση κάποιας επιφύλαξης για το εάν οι εμπειρίες επηρεάζουν την προδιάθεση του στόχου.

Ο αθλητισμός είναι ένα περιβάλλον όπου οι συμμετέχοντες ασχολούνται με διαφορετικές δραστηριότητες (διαφορετικούς τύπους αθλημάτων). Αυτή η διαφορετικότητα στις δραστηριότητες που αναπτύσσουν τα άτομα, οι οποίες έχουν σχέση με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κάθε αθλήματος, σε αυτή τη μελέτη βρέθηκε να ασκεί σημαντική επίδραση στην προδιάθεση για την επίτευξη του στόχου. Με τις αθλητικές δραστηριότητες ασχολούνται άτομα και από τα δύο γένη. Η μη ύπαρξη σημαντικών διαφορών μεταξύ των πτυχών του στόχου και του γένους, σε αυτή τη μελέτη οδηγεί στη διατήρηση μιας επιφυλακτικότητας για αυτή τη σχέση. Αυτή η επιφυλακτικότητα ενισχύεται από την αντιφατικότητα που διακρίνουν τα πορίσματα προηγούμενων μελετών για την παραπάνω σχέση. Συγκεκριμένα, πορίσματα μελετών αποκάλυψαν σημαντικές διαφορές μεταξύ γένους και πτυχών του στόχου (Harwood et al., 2004; Kilpatrick et al., 2003; Li et al., 1996; Newton & Duda, 1993; Tuffey, 2001; White & Duda, 1994; Winberg et al., 1993). Αντίθετα, πορίσματα άλλων μελετών δεν υποστήριξαν τη σχέση μεταξύ γένους και πτυχών του στόχου (Ebbeck & Becker, 1994; Harwood et al., 2003; Hodge & Petlichkoff, 2000).

Τα πορίσματα της παρούσας μελέτης οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο ηθικός διαλογισμός, μέσα από τα Στάδια 2, 4 και 6, είναι προβλέψιμος από τις πτυχές του στόχου έργο και εγώ. Αυτό ενισχύει τον ισχυρισμό των θεωρητικών της ηθικής ανάπτυξης (π.χ., Kohlberg, 1984; Rest, 1984) ότι η ηθική συμπεριφορά είναι μια σκόπιμη παρακινούμενη συμπεριφορά. Ένα άλλο συμπέρασμα που προκύπτει από τα πορίσματα αυτής της μελέτης είναι η ύπαρξη μεταβλητότητας στις πτυχές του στόχου ειδικά σε σχέση με την ηλικία, τη μόρφωση, και τον τύπο του αθλήματος. Αυτό συνιστά τον υπολογισμό, τουλάχιστον, των παραπάνω παραγόντων στην εκπαίδευση για την επίτευξη του στόχου στον αθλητισμό αποσκοπώντας στην ανάπτυξη του ηθικού διαλογισμού των ατόμων.

Σημασία για τη Φυσική Αγωγή

Η ανάδειξη τρόπων βελτίωσης της ηθικής σκέψης και δράσης των παιδιών μέσα από την εκτέλεση φυσικών δραστηριοτήτων (φυσική αγωγή και αθλητισμός) βοηθά στη βελτίωση της συμπεριφοράς των μαθητών στο μάθημα της φυσικής αγωγής.

Σημασία για την Ποιότητα Ζωής

Η δραστηριοποίηση των ατόμων στον αθλητισμό (μέρος της ευρύτερης κοινωνίας) λαμβάνοντας υπόψη τις ηθικές αρχές και αξίες καλλιεργεί τη σκέψη τους στη σωστή κατεύθυνση με αποτέλεσμα αυτά τα άτομα να παρουσιάζουν υγιής συμπεριφορές στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον όταν έρχονται σε επαφή με αυτό.

Βιβλιογραφία

- Aiken, L. S., & West, S. G. (1991). *Multiple regression: Testing and interpreting interaction*. Newbury Park, CA: Sage.
- Bredemeier, B., & Shields, D. (1986). Game reasoning and interactional morality. *The Journal of Genetic Psychology, 142*, 257-275.
- Chaumeton, N. & Duda, J.L. (1988). It is how you play the game or whether you win or lose? The effect of competitive level and situation on coaching behaviors. *Journal of Sport Behavior, 11*, 157-174.
- Chi, L., & Duda, J. L. (1995). Multi-sample confirmatory factor analysis of the Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire. *Research Quarterly for Exercise and Sport, 66*, 91-98.
- Cronbach, L. J. (1947). Test "reliability". Its meaning and determination. *Psychometrika, 12*, 1-16.
- Duda, J. L. (1989). Relationship between task and ego orientation and the perceived purpose of sport among high school athletes. *Journal of Sport & Exercise Psychology, 11*, 318-335.
- Duda, J. L. (1992). Motivation in sport setting: A goal perspective approach. In G. C. Roberts (Ed.), *Motivation in sport exercise* (pp. 57-91). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Duda, J. L. (1993). Goals: A social-cognitive approach to the study of achievement motivation in sport. In R. N. Singer, M. Murphey, & L. K. Tennant (Eds.), *Handbook of Research on Sport Psychology* (pp. 421-436). New York: Macmillan Publishing Company.
- Duda, J. L. (2001). Achievement goal research in sport: Pushing the boundaries and clarifying some misunderstandings. In G. C. Roberts (Ed.), *Advances in motivation in sport and exercise* (pp. 129-182). Champaign IL: Human Kinetics.
- Duda, J. L., & Hom, H. L. (1993). Interdependencies between the perceived and self-reported goal orientations of young athletes and their parents. *Pediatric Exercise Science, 5*, 234-241.
- Duda, L. J., & Nicholls, J. G. (1992). Dimensions of achievement motivation in schoolwork and sport. *Journal of Educational Psychology, 84*, 290-299.
- Duda, J. L., & White, S. A. (1992). Goal orientations and beliefs about the causes of sport success among elite skiers. *The Sport Psychologist, 6*, 334-343.
- Duda, L. J., Olson, L. K., & Templin, T. J. (1991). The relationship of task and ego orientation to sportsmanship attitudes and the perceived legitimacy of injurious acts. *Research Quarterly for Exercise and Sport, 62*, 79-87.
- Dunn, J. G. H., & Dunn, J. C. (1999). Goal orientation, perceptions of aggression, and sportsmanship in elite male youth ice hockey players. *The Sport Psychologist, 13*, 183-200.
- Ebbeck, V., & Becker, S. L. (1994). Psychosocial of goal orientations in youth soccer. *Research Quarterly for Exercise and Sport, 65*(4), 355-362.
- Ewing, M., Roberts, G., & Pemberton, C. (1983). A developmental look at children's goals for participating in sport. Paper presented at the Annual Meeting of the North American Society for the Psychology of Sport and Physical Activity, East Lansing, MI.
- Fry, M. D., & Duda, J. L. (1997). A developmental examination of children's understanding of effort and ability in the physical and academic domains. *Research Quarterly for Exercise and Sport, 68*(4), 331-344.
- Gano-Overway, L. A., Guivernau, M., Magyar, T. M., Waldron, J. J., & Ewing, M. (2005). Achievement goal perspectives, perceptions of the motivational climate, and sportspersonship: individual and teams effects. *Psychology of Sport and Exercise, 6*(2), 215-232.
- Gilligan, C. (1982). *In a difference voice*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Harwood, C., Cumming, J., & Fletcher, D. (2004). Motivational profiles and psychological skills use within elite youth sport. *Journal of Applied Sport Psychology, 16*, 318-332.
- Harwood, C., Cumming, J., & Hall, C. (2003). Imagery use in elite youth sport participants: Reinforcing the applied significance of achievement goal theory. *Research Quarterly for Exercise and Sport, 74*(3), 292-300.
- Hodge, K., & Petlichkoff, L. (2000). Goals profiles in sport motivation: A cluster analysis. *Journal of Sport & Exercise Psychology, 22*, 256-272.
- Horn, T. S., & Weiss, M. R. (1991). A developmental analysis of children's self-ability judgments in the physical domain. *Pediatric Exercise Science, 3*, 310-326.
- Kavussanu, M. (2006). Motivational predictors of prosocial and antisocial behaviour in football. *Journal of Sport Sciences, 24*(6), 575-588.
- Kavussanu, M., & Ntoumanis, N. (2003). Participation in sport and moral functioning: Does ego orientation mediate their relationship? *Journal of Sport & Exercise Psychology, 25*, 501-518.
- Kavussanu, M., & Roberts, G. C. (2001). Moral functioning in sport: An achievement goal perspective. *Journal of Sport & Exercise Psychology, 23*, 37-54.
- Kilpatrick, M., Bartholomew, J., & Riemer, H. (2003). The measurement of goal orientations in exercise. *Journal of Sport Behavior, 26*(2), 111-136.
- Kohlberg, L. (1969). Stage and sequence: The cognitive-developmental approach to socialization.

- In D. A. Goslin (Ed.), *Handbook of Socialization Theory and Research* (pp. 347-480). Chicago: Rand McNally.
- Kohlberg, L. (1976). Moral stages and moralization: The cognitive-developmental approach. In T. Lickona (Ed.), *Moral development and behavior* (pp. 31-53). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Kohlberg, L. (1984). *Essays on moral functioning Vol. 1. The philosophy of moral functioning*. San Francisco: Harper & Row.
- Lee, M. J., Whitehead, J., Ntoumanis, N., & Hatzigeorgiadis, A. (2001). Goal orientations as mediators of the influence of values on sporting attitudes in young athletes. In A. Papaioannou, M. Goudas, & Y. Theodorakis (Eds.), *The dawn of a new millennium: 10th World Congress of Sport Psychology* (pp. 193-194).
- Lemyre, P. N., Roberts, G., & Ommundsen, Y. (2002). Achievement goal orientations, perceived ability, and sportspersonship in youth soccer. *Journal of Applied Sport Psychology, 14*, 120-136.
- Li, F., Harmer, P., & Acock, A. (1996). The task and ego orientation in sport questionnaire: Construct equivalence and mean differences across gender. *Research Quarterly for Exercise and Sport, 68*(2), 228-238.
- Li, W., & Lee, A. (2004). A review of conceptions of ability and related motivational constructs in achievement motivation. *Quest, 56*, 439-461.
- Lochbaum, M., & Roberts, G. C. (1993). Goal orientations and perceptions of the competitive sport experience. *Journal of Exercise and Sport Psychology, 15*, 160-171.
- Markoulis, D. (1989). Political involvement and socio-moral reasoning: testing Emler's interpretation. *British Journal of Social Psychology, 28*, 203-212.
- Newton, M. L., & Duda, J. L. (1993). Elite adolescent athletes' achievement goals and beliefs concerning success in tennis. *Journal of Sport & Exercise Psychology, 15*, 437-448.
- Nicholls, J. G. (1984). Achievement motivation: Conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance. *Psychological Review, 91*, 328-346.
- Nicholls, J. G. (1989). *The Competitive Ethos and Democratic Education*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Papaioannou, A., & McDonald, A. I. (1993). Goal perspectives and purposes of physical education as perceived by Greek adolescents. *Physical Education Review, 16*, 41-48.
- Petlichkoff, L. (1993). Relationship of player status and time of season to achievement goals and perceived ability in interscholastic athletes. *Pediatric Exercise Science, 5*, 242-252.
- Πρώιος, Μ. (2006). Εγκορροποίηση του ερωτηματολογίου Defining Issues Test σε αθλητικά πλαίσια. *Αθλητική Ψυχολογία, 17*, 41-54.
- Πρώιος, Μ. (2007). Ηθική αγωγή: Μια κοινωνικο-ψυχολογική προσέγγιση της ηθικής εκπαίδευσης στη φυσική αγωγή και τον αθλητισμό. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Rasche, O., Coulomb, G., & Pfister, R. (1998). Aggression and goal orientations in handball: Influence of institutional sport context. *Perceptual and Motor Skills, 86*, 1347-1360.
- Rest, J. (1979). *Development in Judging Moral Issues*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Rest, J. (1984). The major components of morality. In W. M. Kurtines & J. L. Gewirtz (Eds.), *Morality, moral behavior, and moral development* (pp. 24-40). New York: Wiley & Sons.
- Rest, J. (1986). *Manual for Defining Issues Test*. Minneapolis: Center for the study of Ethical Development, University of Minnesota.
- Rest, J., Narvaez, D., Mitchell, C., & Thoma, S. J. (1998). *Exploring moral judgment: A technical manual for the Defining Issues Test*. Center for the Study of Ethical Development, University of Minnesota, Minneapolis.
- Roberts, G. C. (2001). Understanding the dynamics of motivation in physical activity: The influence of achievement goals on motivational process. In G. C. Roberts (Ed.), *Advances in motivation in sport and exercise* (pp. 1-50). Champaign IL: Human Kinetics.
- Roberts, G. C., & Ommundsen, Y. (2000). Moral functioning in sport: Children's responses to moral dilemmas. *International Journal of Psychology, 35*(3-4), 23-31.
- Roberts, G. C., Hall, H. K., Jackson, S. A., Kimiecik, J. C., & Tonymon, P. (1995). Implicit theories of achievement and the sport experience: Goal perspectives and achievement strategies. *Perceptual and Motor Skills, 33*, 219-224.
- Sage, L., Kavussanu, M., & Duda, J. (2006). Goal orientations and moral identity as predictors of prosocial and antisocial functioning in male association football players. *Journal of Sport Sciences, 24*(5), 455-466.
- Seifriz, J., Duda, J., & Chi, L. (1992). The relationship of perceived motivational climate to intrinsic motivation and beliefs about success in basketball. *Journal of Sport and Exercise Psychology, 14*, 375-391.
- Shields, D., & Bredemeier, D. (1995). *Character development: physical activity*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Shields, D., & Bredemeier, B. (2000). Moral reasoning in the context of sport. Retrieved 2 October 2000, from <http://www.uic.edu/~Inucci/MoralEd/ Shields.htm>.

- Stephens, D. E. (1993). *Goal orientation and moral atmosphere in youth sport: An examination of lying, hurting, and cheating behaviors in girls' soccer*. Unpublished doctoral dissertation, University of California at Berkeley.
- Stornes, T. (2001). Sportspersonship in elite sports: On the effects of personal and environmental factors on the display of sportspersonship among elite male handball players. *European Physical Education Review*, 7, 283-304.
- Stornes, T., & Ommunsden, Y. (2004). Achievement goals, motivational climate and sportspersonship: A study of young handball players. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 48(2), 205-220.
- Tuffey, S. (2001). Olympic Trials Project – Sport Psychology. Retrieved May 11, 2001, from: <http://usswim.org/programs/template.pl?opt=news&pubid=943>.
- Treasure, D. C., & Roberts, G. C. (1994). Cognitive and affective concomitants of task and ego goal orientations during the middle school years. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 16, 15-28.
- Treasure, D.C., Carpenter, P.J., & Power, K.T. (2000). Relationship between achievement goal orientations and the perceived purposes of playing rugby union for professional and amateur players. *Journal of Sports Sciences*, 18, 571-577.
- Weinberg, R., Burton, D., Yukelson, D., & Weigand, D. (1993). Goal setting in competitive sport: An exploratory investigation of practices of collegiate athletes. *The Sport Psychologist*, 7, 275-289.
- Weiss, M. R., & Bredemeier, B. (1983). Developmental sport psychology: A theoretical perspective for studying children in sport. *Journal of Sport Psychology*, 5, 216-230.
- Weiss, M. R., & Smith, A. L. (2002). Moral development in sport and physical activity: Theory, research, and intervention. In T. S. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology* (2nd ed., pp. 243-280). Champaign, IL: Human Kinetics.
- White, S. A., & Duda, J. L. (1994). The relationship of gender, level of sport involvement, and participation motivation to task and ego orientation. *International Journal of Sport Psychology*, 25, 4-18.
- White, S. A., & Zellner, S. R. (1996). The relationship between goal orientation, beliefs about the causes of sport success, and trait anxiety among high school, intercollegiate, and recreational sport participants. *The Sport Psychologist*, 10, 58-72.
- Williams, L., & Gill, D. L. (1995). The role of perceived competence in the motivation of physical activity. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 17, 363-378.
- Xiang, P., & Lee, A. (2002). Achievement goals, perceived motivational climate, and students' self reported master behaviour. *Research Quarterly for Exercise & Sport*, 73(1), 58-65.

